

Postnacionalna insurekcija i nekonformna masa

Ma koliko jasna i privlačna bila Negri/Hartova teza o ubikvitarnom *protiv*, ona svakako ostaje proizvoljna i neodređena: ako je "biti-protiv na svakom mestu" takođe dvozvučno, kao mogućnost da se na svakom mestu može biti protiv, i kao nužnost da se na svakom mestu mora biti protiv, onda ipak ima mesta kojima je takvo biti-protiv bliže nego drugima. A ta mesta se i posećuju, traže i obilaze, kao u starim vremenima velikih revolucija Bastilja ili Zimski dvorac; danas su to mesta na kojima se zgušnjavaju one strukture koje nama gospodare delotvornije i moćnije nego vlade predstavničkih demokratija.

Pri kraju *Imperije* Hart i Negri menjaju svoju argumentaciju i dopunjuju svoj argument o biti-protiv na *svakom* mestu jednim konkretnim uputstvom za delanje: "Delanje mnoštva postaje tad primarno političko kad se upravlja neposredno i sa odgovarajućom svešću protiv centralnih opresivnih akcija Imperije. Radi se o tome da se prepoznaju i da se napadaju imperijalne inicijative, te da im se time kontinuirano onemogućuje da reprodukuju poredak (...)." ¹¹⁹ Iako je knjiga bila napisana pre Sijetla 1999, čini se kao da ovde odjekuje praksa masovnih pobunjeničkih demonstracija, pre svega pokreta-koji-kritikuje-globalizaciju, s njihovim reappropriacijama javnih prostora, s akcijama koje stavljaju prst u ranu društvenih i ekonomskih asimetrija, pokretanim na mestima sastanaka na vrhu G8, WTO, WEF itd, s njihovim napadima protiv tih konkretnih institucija. A pritom se radi, pre svega, o tome "da se sakupe ta iskustva otpora i da se koncertirano potegnu protiv nervnih centara imperijalne komande" ¹²⁰

Primeri aktuelne insurekcije u pokretu protiv ekonomske globalizacije mogu izgledati premalo nasilni i nedovoljno dramatični da bi uopšte zaslužili to ime, ali i u istorijski egzemplarnim slučajevima insurekcije nije se išlo na prolivanje krvi: veliki ustanci – ovde ne govorim o krvavom slamanju revolucija, dakle o restauraciji i kontrarevoluciji ¹²¹ - mahom su se odlikovali što je moguće manjom upotrebom sile: pri jurišu na Bastilju vojnici odani kralju položili su oružje; pri napadu na topove Pariske komune nadvladalo je pre svega fizičko prisustvo žena Komune; pri jurišu na Zimski dvorac bio je dovoljan već pogled na preteće topove Aurore. Sve te egzemplarne slučajeve ustanka pogađa ono što je Hana Arent napisala o revoluciji kao posledici, a ne uzroku pada države: "Znak pravih revolucija je da one u svojim početnim stadijima protiču lako i relativno bez krvi, da im vlast skoro pada u krilo, a

¹¹⁹ Hardt/Negri, *Empire*, 406

¹²⁰ Na i. m.

¹²¹ Up. S.I., "Der Beginn der Epoche", 342: "Nisu revolucije uzev uopšte krvave, već reakcija i represija koje im se suprotstavljaju u nekoj drugoj fazi".

razlog za to je to što su one uopšte moguće jedino tamo gdje se vlast valja po ulici i gdje je autoritet postojećeg režima beznadežno diskreditovan.”¹²² Pojam insurekcije, prema tome, ovde ne priziva neke mučeničko-transgresivne nasilne fantazije, već postavlja pitanje o kvalitetu i funkciji aktualnih formi insurekcije: kao – i prostorno i vremenski ograničenog – kolektivnog protesta, kao masovnog bunta, kao otvorene pobune, kao masovnog ustanka proizaslog iz svakodnevnih mikropolitčkih oblika otpora.

Fokusirajući insurekciju, pogled izoštravamo na modalitete subjektivizacije u masi i na singularitet događaja. Ovde postaju evidentna i dva različita pojma vremena revolucionarne mašine: vreme trajanja, (vreme) permanentne molekularne revolucije, i vreme provale, onog-*sada*, sadašnjeg nastajanja. Otpor i konstitutivna moć su one komponente revolucionarne mašine koje reprezentuju trajanje: ne prividno, objektivno trajanje nekog kontinuiranog napretka, već permanenciju aktualnosti. Oni su komponente društvene interakcije, direktne razmene, stalnog kolektivnog organizovanja. Suprotno, insurekcija je kratkotrajni plamen, provala, munja, ukratko: događaj. Nasuprot otporu i konstitutivnoj moći, insurekcija permanentno insistira na neposrednom predstojanju. Ona ne trpi odlaganje.

Pojam insurekcije se konvencionalno upotrebljavao mahom kao sinonim za građanski rat, za rat unutar jednog ograničenog, nacionalnim granicama određenog prostora. Iako takve vrste nacionalnih ustanaka i dalje imaju svoje mesto, od separatističkih regionalnih insurekcija i afričkih građanskih ratova, preko južnoameričkih primera u Argentini ili Venecueli, pa do insurektivnih aspekata u protestima protiv desnih režima u Evropi, fenomen nacionalnog ustanka je danas izgleda u isti mah postao i prevelik i premalen. Prevelik, jer mehanizmi isključivanja kojima raspolažu masovni mediji i istorija teže da u svojoj senci marginalizuju manje spektakularne ili na preuzimanje državnih aparata neusmerene pobune, čineći time nevidljivim jedan široki spektar insurekcije. Premalen, jer se i ovde opet pojavljuje pitanje u kojoj je meri danas nacionalna država još centar moći koji ima smisla napadati; s druge strane, šta bi bile vremenu primerene forme insurekcije izvan isključivo nacionalnom državom određenog prostora.

Dakle, ovde se sve vrti oko pitanja o prikladnim formama *postnacionalne* insurekcije. Ali taj pojam nikako ne treba da zakloni i dalje punosnažnu ulogu države, već da opiše genealoški pokret u formi insurekcije u kome su danas poništeni aspekti nacionalnog ustanka, no koji (pokret) ga i nadilazi. Ako, recimo, akteri/ke u regionalnim ustancima sve više tematizuju svoju situiranost unutar globalnih odnosa i u isti mah smeraju na globalne promene,¹²³ ako se simultano na različitim mestima sveta demonstrira na iste te-

¹²² Arent Hana, *O revoluciji, Odbrana javne slobode*, str. 98

¹²³ Recimo Zapatistički pokret u Meksiku, up. Kastner, “Zapatismus und Transnationalisierung“

me,¹²⁴ ako se mobilizacija i diskurzivizacija pokreta i aktivističkih mreža gura transnacionalno,¹²⁵ onda to pokazuje načelnu tendenciju transnacionalizacije prakse insurekcije. Brzo širenje elektronskih komunikacionih sredstava, barem u delovima sveta, ubrzava i pospešuje tu tendenciju i kompetencije aktera/ki da stope virtualni prostor interneta i fizičke obračune u javnom prostoru.¹²⁶

U događaju insurektivne masovne demonstracije¹²⁷ pojavljuju se dve paradigme mase: masa kao struktura i masa kao mašina. U jednom slučaju prožimaju se homogenizacija i segmentacija uobičajenih tradicionalnih demonstracija, u drugom nastaje sklop nalik-mašini koji se može označiti kao “nekonformna masa”.¹²⁸ Protiv denuncijacije mase kao indiferentne, koja od Hegela¹²⁹ do Hart/Negrija¹³⁰ kvalifikuje negativnu konotaciju pojma, pojam *nekonformna* treba da nagovesti pokušaj da se masa ne razume ni kao *bezoblična* ni kao *uniformna*. Jednu takvu formaciju ne treba razumeti ni kao “nahuškanu masu”,¹³¹ ni kao zastajuću, “zbijenu masu”¹³² koja teži ka jednolikosti, već kao masu koja se organizuje u razlici: “nezbijena“, fluentna, rasuta masa. Dakle, ako se masa ne segmentira i ne homogenizuje hijerarhijskom strukturizacijom, onda se u situacionom uzburkivanju manifestacije može razviti dvostruka nekonformnost, prema unutra i prema spolja: prema spolja, masa svoju nekonformnost imenuje u neslaganju sa formom njenog vođenja. Zajedničkost ostaje isključivo negativno zasnovana, u otklanjanju svake specifične upravljivosti. Prema unutra, u toj negaciji svakog pozitivnog zauzimanja zajednice, nekonformnost znači permanentno diferenciranje singularnog. Nasuprot svim traženjima identiteta, događaj insurektivne masovne demonstracije može da dovede do isprobavanja kolektivnosti koja umesto konstrukcije kolektivnih identiteta pospešuje preplitanje singularnosti.

¹²⁴ Recimo u protestima protiv rata u Iraku, koji su 15. februara 2003. širom sveta izveli na ulice preko 10 miliona ljudi.

¹²⁵ Recimo u praksi *noborder*-mreže ili *EuroMayDay*-akcija, up. Raunig, “La inseguridad vencerá. Streethacking und anti prekaritärer Aktivismus in Barcelona“.

¹²⁶ Up. Hamm, “Ar/ctivism in physikalischen und virtuellen Räumen“

¹²⁷ Pored talasa manifestacija od 1999 do 2001. godine protiv WTO, WEF, G8, vrha-EU itd, aktualni vidovi insurektivnih masovnih demonstracija su pre svega *Global Street Parties*, *Carnivals against Capital* i *EuroMayDay-Parades*, kao i kolektivne akcije manjih razmera. Količine su ovde manje relevantni nego opisani aspekti transnacionalnosti i nekonformnosti.

¹²⁸Up. Raunig, *Wien Feber Null*, 46-52

¹²⁹Hegel, *Osnovne crte filozofije prava*, § 244, §303 Masa se ovde opisuje kao “nediferencirana“, “bezoblična“.

¹³⁰Hardt/Negri, *Multitude*, 10: “U bitnom ona je nediferencirana, u masi, uzev ukupno, razlike nestaju, bivaju nadglasane, boje u gomili blede i postaju sive. Tako je masa zapravo u položaju da deluje složno: kao bezrazlični, uniformni konglomerat“. Up. i Negri, “Eine ontologische Definition der Multitude“, 112-115

¹³¹Up. Canetti, *Masse und Macht*, 49-54

¹³²Na i. m. 26 d.

Da bi se u isti mah sprečila unifikacija i homogenizacija i prevladala fragmentacija borbi, insurekcija čini i onu komponentu revolucionarne mašine koja manifestuje singularne slike i iskaze, koja omogućuje “da se dogodi svet”,¹³³ i otvara mogućnosti povezivanja i preplitanja. U paradigmi reprezentacije preovlađuju trivijalni pojmovi “vidljivosti” i “javnosti”, recimo unutar formalnih i sadržajnih ograničenja masovnih medija koji u odnosu na insurekciju u bitnom reprodukuju samo dve šeme: pokrivač ćutanja i spektakularizacija i skandalizacija protesta. Kao mešavina telesnog sklopa individualnih i kolektivnih singularnosti i sklopa slika i iskaza, nekonformna masa stvara drugačiju od takve površne i posredovane vidljivosti. Ona proizvodi moguće svetove protiv logike reprezentacije. Umesto da spektakularnošću i kvantitetom želi dospeti u neko izmaštano srce društva spektakla, u “javnost” masovnih medija, u kontekstu insurektivnih masovnih demonstracija i u paradigmi događaja javnost, iskazivost i vidljivost podrazumevaju ne posredovanje, nego permanentnu produkciju slika i iskaza.

¹³³Up. Lazzarato, “Kampf, Ereignis, Medien“, 175